

Plures theologi dicunt matrimonium in aliis gradibus lineæ rectæ non dirimi jure naturali; alii vero affirmant, sed cum illa quæstio sit mere speculativa, eam prætermitemus: nulla unquam concessa est dispensatio in hac linea.

In linea autem collateralis omnes moraliter consentiunt matrimonium non dirimi jure naturali, excepto primo gradu, sed jure ecclesiastico, et revera sæpe conceduntur dispensationes in aliis gradibus.

Quoad primum gradum, *Sanchez, Sylvius* et multi alii contendunt matrimonium jure naturali dirimi, nempe inter fratrem et sororem: ratio eorum est quod homo naturaliter quamdam honorificentiam debeat parentibus, ac consequenter consanguineis ab iis proxime descendentibus: unde ipsi gentiles hujusmodi nuptias detestantur. Multi vero alii theologi contrariam sententiam amplectuntur, dicuntque tale matrimonium graviter illicitum esse, secluso casu necessitatis, et tamen validum, solo attento jure naturali.

In hac opinionum divisione, certum est nullam concedendam esse dispensationem in primo gradu, nisi forte ageretur de consanguinitate occulta et de matrimonio in ea cum bona fide contracto; v. g., pater qui habet filium legitimum habuit filiam naturalem, quam velut extraneam in domo sua educandam curavit; filius legitimus ignorans hanc puellam suam esse sororem, eam, mortuo patre requirit in matrimonium, atque ducit. Si postea vinculum consanguinitatis deprehendatur, quid erit faciendum? Nobis videtur quod summus Pontifex in eo casu dispensare possit, quia in concedendis dispensationibus, gravi urgente causa, secundum opinionem probabilem agere potest, ut omnes fatentur. Ergo.

Sequitur ex dictis consanguineos collaterales qui in infidelitate matrimonio junguntur, et nulla lege positiva impediuntur, post conversionem non esse separandos, nisi agatur de primo gradu, quo in casu consulendus est summus Pontifex.

SECTIO SECUNDA. — De cognatione spirituali.

Cognatio spiritualis est propinquitus personarum ratione Baptismi vel Confirmationis jure ecclesiastico inducta.

Hæc cognatio inter multas personas olim extendebatur, et matrimonium dirimebat: nunc autem ex Concil. Trid., sess. 24, cap. 2 de Reform. Matr., inter personas sequentes tantum est impedimentum dirimens: 1° inter susceptores, id est, patrum et matrum ex una parte, et baptizatum ac patrem et matrem baptizati ex altera parte; 2° inter baptizantem et baptizatum ac patrem et matrem baptizati.

Idem sunt omnino gradus cognationis spiritualis matrimonium dirimentis ratione Confirmationis inductæ, ut constat ex eodem cap. Concil. Trid. Sed in multis diocesis mos invaluit ut patrum et matrum pro Confirmatione amplius non adhiberentur.

Ratio institutionis hujus impedimenti ecclesiastici est quia per Baptisma novam suscipimus nativitatem, quæ perficitur in Confirmatione: unde judicatum est omnes ad conferenda hæc sacramenta proxime concurrentes, aliquo modo parentes nostros esse spirituales, proindeque reverentiam ipsis debitam esse, sicut genitoribus secundum carnem.

Hinc 1° qui baptizavit puellam, etiam in casu necessitatis, nec illam nec matrem ejus ducere posset.

De impedimento ex baptizatione propriæ proles nascente dicemus in Supplemento ad hunc Tractatum.

Hinc 2° qui infantem in fontibus Baptismatis tenuerunt matrimonium secum inire possunt, non vero cum infante nec cum patre et matre ejus.

Quæritur quænam conditiones necessariae sint, ut patrum et matrum impedimentum istud contrahant.

R. Plurimæ requiruntur conditiones, scilicet: 1° ut sint baptizati, quia secus Ecclesiæ non subicerentur; 2° ut usum rationis habeant, alioquin nec munus patrum et matrum exercere possent, nec prohibitionis Ecclesiæ

forent capaces: 3° ut Baptismus reipsa administraretur; unde qui officium patrini et matrinæ in splendidis solemnitatibus exercent, impedimentum non contrahunt; 4° ut administraretur solemniter: si enim patrinus et matrina infantem domi sine solemnitatibus baptizatum nominarent, cognationem spiritualem non contraherent, quia illum de sacris fontibus revera non levarent; 5° ut infantem nomine proprio e fontibus sacris suscipiant: unde procuratores, nec impedimentum, nec obligationes patrini et matrinæ contrahunt, sed principalis tantum cujus nomine agunt, et ille solus in registro tanquam patrinus describendus est. Ita *Sylvius, Fagnan, Billuart, Denis, etc.*; 6° ut patrinus et matrina designati fuerint a parentibus, vel saltem a paroco, cujus est parentes supplere; id patet ex citato Conc. Trident. quod addit: « Si » alii ultra designatos baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahunt. »

Tactus physicus, ex sententia probabiliori, non necessarius est; sufficit ut designati adstant baptismo cum animo obligationes patrini et matrinæ contrahendi.

Concil. Trident. præscribit, eodem capite, ut unus sit patrinus aut una matrina, secundum sexum, vel ad summum unus et una: si tamen plures a parentibus designati et a paroco acceptati, infantem simul susciperent ut patrini aut matrinæ, peccarent contra præceptum sanctæ Synodi; at nihilominus omnes impedimentum contraherent. Ita major et sanior pars theologorum. Hinc, ait *Collet*, t. xiv, si una civitas aliquem per delegatum susciperet e fontibus sacris, omnes cives impedimento detinerentur.

SECTIO TERTIA. — De cognatione legali.

Cognatio legalis ea est quæ oritur ex adoptione legali.

Adoptio autem est assumptio legitima extraneæ personæ in filium, vel in filiam, in nepotem vel in neptem. Duplex distinguitur, videlicet perfecta et imperfecta. Est perfecta, quando adoptatus transit in familiam adoptan-

tis, et sub potestate ejus constituitur: hæres ejus est necessarius eodem modo ac filius legitimus. Est autem imperfecta, quando adoptatus non ita transit absolute in familiam adoptantis, sed tantum jus acquirit ei succedendi ab intestato.

Hæc utraque adoptio erat usitata in jure Romano et inde transiit in jus canonicum, ut videre est apud *Benedictum XIV*, de Synodo diocæs., l. 9, cap. 10.

Adoptio perfecta jure canonico dirimit matrimonium, 1° in linea recta, inter adoptantem et adoptatum, et probabilius inter adoptantem et adoptati filios ac filias usque ad quartum gradum; 2° in linea collateralis, inter adoptatum et filios et filias adoptantis in primo gradu tantum; 3° in affinitate, inter adoptantem et uxorem adoptati, et vice versa, inter adoptatum et uxorem adoptantis. Vide caput unicum *de Cognatione legali*, Decret. causa 3, quæst. 3, cap. 1 et 6, Decretal. l. 4, tit. 12.

At illud impedimentum in linea collateralis non subsistit, nisi eo tempore quo adoptatus est in potestate adoptantis: unde emancipatus, filiam adoptantis absque dispensatione ducere potest. Ita *S. Th., Salmantic., S. Ligorius, etc.* Verum est perpetuum inter adoptatum et adoptantem et uxorem illius.

Quærent theologum an adoptio imperfecta jure canonico matrimonium dirimat, et inter se disputant: eo ipso, casu adveniente, petenda esset dispensatio ad cautelam.

Vera adoptio locum non habebat in Gallia ante novum codicem, sicque amplius non existebat impedimentum canonicum de facto in regionibus nostris: sed, renovata adoptione, art. 343 et seq. Cod., revixit impedimentum, ac consequenter matrimonium fieri non posset in gradu prohibito, sine dispensatione ecclesiastica.

§ V. — De impedimento criminis.

Per crimen hic intelligitur adulterium, conjugicidium, vel utrumque simul.

Constat ex pluribus Ecclesiæ decretis, et præsertim ex

Decreto, causa 31, quæst. 1, c. 5, et ex multis capitibus tituli *De eo qui duxit*, Decretal. l. 4, tit. 7, utrumque crimen, seorsim sumptum et simul junctum, impedimentum esse jure ecclesiastico matrimonium dirimens, positum nonnullis conditionibus, de quibus mox dicturi sumus.

Convenienter hoc impedimentum fuit institutum, ne allicerentur conjuges ad crimina adulterii et conjugicidii committenda.

SECTIO PRIMA. — De adulterio sine conjugicidio.

Ut adulterium sine conjugicidio sit impedimentum dirimens, tres requiruntur conditiones, scilicet 1° ut sit verum, formale et consummatum : hinc, si matrimonium esset invalidum, si conjux qui putatur vivus esset mortuus, aut si actus turpes tantum exercerentur, non vero copula consummata, non contraheretur impedimentum.

2° Requiritur promissio matrimonii, ante vel post adulterium exterius facta et a complice acceptata. Valet promissio ficta aut conditionata, quia manet ratio legis, id est, allectio ad crimen : ad acceptationem probabiliter sola sufficit taciturnitas, quamvis multi id negent. Non sufficeret, e contra, promissio vera et acceptata, sed ab utroque ante crimen adulterii revocata.

Attentatio matrimonii, sive clandestine, sive coram parochio, sive ante, sive post adulterium, æquivalet promissioni.

3° Tertia conditio est ut promissio vel attentatio matrimonii fiat et adulterium committatur, vivente priore et eodem conjuge : unde Paulus, v. g., vivente priore conjuge, promisit Marthæ se eam ducturum si viduus fieret : deinde factus viduus ducit Joannam, et adulterium committit cum eadem Martha ; impedimentum criminis erga eam non habet, modo non iteraverit promissionem matrimonii antea datam.

SECTIO SECUNDA. — De conjugicidio sine adulterio.

Conjugicidium sine adulterio erit impedimentum

matrimonium dirimens, si tres adsint conditiones omnino necessariae, videlicet :

1° Mutua conspiratio : unde non sufficit quod conjux suum conjugem occidat, si persona cum qua matrimonium initurus est hanc actionem ignoret aut ei non consentiat.

2° Intentio matrimonii : ita saltem multi theologi, post *Sanchez*, ut *P. Antoine, Collet, Billuart*, etc., contra *Sylvium* aliosque plures ; quia intentio legis est ne quis desiderio aut spe matrimonii propriam vel alterius conjugem occidat. Si ergo ex vindicta, odio, desiderio successionis, hoc agerent, impedimentum non contraherent : non tamen necesse est ut sit inter eos matrimonii promissio nec, secundum quosdam, ut intentio unius alteri sit nota.

3° Mors secuta : non sufficit enim mors attentata, quia odia sunt restringenda, et caput *Laudabilem* Decretal. l. 3, tit. 33, loquitur de morte, non vero de attentatione mortis. Necesse est igitur ut uterque in mortem vere secutam reipsa influxerit, sive physice, sive moraliter, v. g., jussu, consilio, consensu, etc. Si mors itaque per culpam medici sequatur, nullam erit impedimentum.

SECTIO TERTIA. — De adulterio et conjugicidio simul.

Quando crimina adulterii et conjugicidii coadunantur, non requiritur mutua conspiratio ad conjugicidium, nec promissio, nec attentatio matrimonii, sed hæc tria sufficiunt :

1° Adulterium verum, formale, id est ab utraque parte cognitum et consummatum, præcedere debet conjugicidium, non tamen necesse est ut præcedat machinationem : v. g., Petrus venenum uxori suæ propinat intentione, ea mortua, Bertham, cum qua nondum peccavit, ducendi ; deinde vivente adhuc uxore ejus, adulterat cum Bertha ; impedimentum inter eos existit.

2° Machinatio mortis ab uno adulterantium ex intentione matrimonii facta : si fieret ex intentione liberius

cum adultera vivendi, vel aliam ducendi, non existeret impedimentum. Non requiritur autem ut hæc intentio alteri manifestetur.

3° Mors ex machinatione unius adulterorum secuta eodem sensu ac in fine præcedentis sectionis.

§ VI. — De impedimento disparitatis cultus.

Per disparitatem cultus hic intelligitur diversitas religionis inter duas personas, quarum una est baptizata et altera infidelis.

Certum est matrimonium inter has personas jure naturali aut jure divino positivo non irritari; nam, in primis Ecclesiæ sæculis, plura visa sunt hujusmodi matrimonia quæ nullo modo fuerunt reprobata, v. g., inter S. Monicam et Patricium, S. Clotildem et Clodovæum, etc.

Sed non minus certum est hanc cultus disparitatem esse impedimentum ecclesiasticum, matrimonium dirimens. Ita unanimi ore theologi et canonistæ, quamvis jus scriptum hoc statuens non reperiatur. In quinto sæculo, matrimonia Christianorum cum infidelibus ceperunt irritari, inquit *Dens*, t. VII, per leges imperatorum, et in duodecimo sæculo hæc consuetudo facta est universalis per totam Ecclesiam.

Unde matrimonia Christianorum, sive catholicorum sive hæreticorum, aut schismaticorum, cum Judæis, Mahumetanis aut Paganis, vel etiam cum catechumenis, aut cum iis qui invalide fuerunt baptizati, sunt nulla, nisi legitima dispensatio a summo Pontifice fuerit obtenta.

In ultimo sæculo gravis exorta est controversia circa existentiam hujus impedimenti apud Japonenses et Sineneses, ubi hæc consuetudo ecclesiastica introducta non videbatur. Curia Romana, partem tutiorem eligens, concessit missionariis facultatem dispensandi, ut testatur *Bened. XIV*, in *Const. Singulari nobis*, diei 9 februarii 1749, n. 19, Bullar. t. III.

Ecclesia semper detestata est matrimonia fidelium cum infidelibus, quamvis ea non semper irritaverit, et aliquando dispensationem concedat. *Cui vult nubat*, inquit B. Paulus, I Cor. VII, 39, loquens de vidua christiana, *tantum in Domino*. *Nolite jugum ducere cum infidelibus*, ait idem Apostolus, II Cor. VI, 14. Et quidem tale consortium multa inducit pericula, tum pro fideli sponso, tum pro liberis ex eo matrimonio provenientibus.

Quæritur, hac occasione, quid sentiendum sit de matrimoniis catholicorum cum hæreticis.

R. Certum est illa matrimonia nulla lege irrita esse, sed, propter rationes modo expositas, sunt illicita, nisi gravi de causa legitima concedatur dispensatio. Sic multa concilia, etiam in primis Ecclesiæ sæculis, omnes catholici doctores et plurimi summi Pontifices, quod legendum datur in variis auctoribus, præsertim apud *Bened. XIV*, de Synodo diocesana, l. 6, c. 5.

Hæc autem dispensatio a solo pontifice Romano concedi potest, et pactum quo in religione heterodoxa informandi sunt liberi semper reprobatur. Imo, pontifex Romanus dispensationem non solet concedere nisi ea conditione ut uterque promittat sponsus omnes liberos ex hac unione proventuros in religione catholica educandos esse.

§ VII. — De impedimento vis seu metus.

Vis, coactio et metus hic æquiparantur, quia eundem habent effectum quoad matrimonium.

Vis vel coactio est motio a principio extrinseco contra voluntatis inclinationem nobis impressa. Metus est trepidatio mentis ob malum imminens.

Multiplex distinguitur, scilicet :

1° Alius gravis et alius levis : metus gravis ille est quo timetur malum grave et probabiliter imminens, v. g., mors, mutilatio, incarceratio, bonorum amissio. Levis autem ille est quo timetur malum leve, aut grave, sed improbabile.

2° Metus potest esse gravis absolute vel respective; est

gravis absolute, quando in quemcumque virum fortem cadere potest, ut minatio mortis et diuturnæ incarcerationis : respective gravis dicitur, quo movetur puer, mulier, vir meticulosus, et quo vir fortis minime afficeretur. Sic metus quorundam baculi ictuum potest esse gravis respectu puellæ, et levissimus respectu militis.

3° Metus oriri potest a principio intrinseco, v. g., a morbo; vel a principio extrinseco, id est a causa extrinseca ei qui timore percellitur.

4° Metus duplici modo a principio extrinseco incuti potest, v. g., a causa necessaria, puta a naufragio, vel a causa libera, nempe ab homine.

5° Metus autem a causa libera proveniens, ob duplicem rationem incuti potest; ob rationem justam, cum ille per quem incutitur legitimam habet rationem inferendi malum quod minatur, v. g., si pater minis cogat corruptorem filiæ suæ, qui matrimonium ei promisit, ad eam ducendam.

Incutitur vero ob rationem injustam, quando illè qui malum minatur legitimam non habet rationem illud infligendi, ut si latro in via mortem viatori munit, nisi crumenam sibi tradat.

6° Metus denique incuti potest vel directe ad extorquendum consensum in matrimonium, vel ad alium finem a matrimonio diversum, ad obtinendam pecuniam, ad ulciscendam injuriam, etc. *His prænotatis,*

Certum est 1° metum levem, etiam injustum, matrimonium non dirimere, quia deliberationem non impedit et ita statuitur in Decretal. l. 4, tit. 1 de Sponsalibus et Matrimonio, cap. 6.

Certum est 2° metum usum rationis totaliter perturbantem, matrimonium jure naturali dirimere, quia deest consensus essentialiter requisitus.

Certum est 3° metum gravem a causa intrinseca, vel a causa extrinseca sed necessaria, incussum, quo stante agens remanet sui compos, matrimonium non dirimere; non tollit enim libertatem, nec ullam infert injuriam ei qui, tali metu excitatus, ad matrimonium sese determi-

nat: v. g., qui ex decisione medicorum graviter timet mortem nisi nubat, et solummodo ex hoc metu ad matrimonium sese convertit, valide contrahit.

Certum est 4° metum gravem a causa libera incussum, sed ob justam rationem, matrimonium non irritare; qui enim hujusmodi metu contrahit, conqueri non potest injuriam sibi inferri. Unde juvenis qui metu ne ad justam compensationem damnetur, ducit puellam quam vi oppressit, vel sub promissione matrimonii defloravit, valide contrahit.

Certum est 5° metum gravem a causa extrinseca, libera et injusta incussum, sed ob finem a matrimonio diversum, matrimonium adhuc non dirimere; talis quippe metus consensum naturalem in matrimonium non impedit, et aliunde jus positivum loquitur tantum de metu ad extorquendum consensum incusso. Hinc puella promittens matrimonium latroni ut ab injusta vexatione liberetur, valide contrahit cum illo.

Restat ergo metus gravis a causa extrinseca, libera et injusta, ad extorquendum consensum in matrimonium incussus: constat hunc metum matrimonium dirimere jure ecclesiastico; patet ex cap. 21 et 28 tituli 1 lib. 4 Decretalium, et cap. 2 tit. 7.

An vero metus in eò casu matrimonium dirimat jure naturæ, non sibi concordant theologi. Plures affirmant, his præcipue innixi rationibus: 1° quia matrimonium est perpetuum vinculum amoris, ideoque consensum omnino liberum supponit; 2° consensus in eo casu per injuriam obtinetur: omnis autem injuria reparabilis reparari debet; hinc alii contractus, ex tali metu initi, sunt rescindibiles: porro matrimonium semel validum rescindi non potest: ergo.

Alii vero multo communius et probabilius negant; etenim alii contractus jure naturali sunt validi: ergo et matrimonium, quia non major requiritur consensus ad essentiam hujus quam aliorum contractuum: non est autem de essentia omnis injuriæ ut in eodem genere repararetur: ergo.

Parvi refert an malum quod timetur inferendum sit ipsi personæ contrahenti, an vero parentibus ejus, fratribus, sororibus aut aliis consanguineis vel amicis, qui adeo conjuncti sunt illi, ut tam ipsis quam sibi reformidet malum; tunc enim malum illis intentatum in se redundare putat.

Simplex metus reverentialis quo aliquis inferior matrimonium contrahit ne superiori displiceat, reputatur levis, ac proinde non est impedimentum dirimens, nisi intercedant minæ, verbera, indignationes aliaque hujusmodi. *A fortiori* preces metum gravem incutere non censentur, nisi forte instantes cum reverentia junctæ, personam graviter commoveant, quod ex solis circumstantiis judicari potest.

Qui cum persona metu irritante determinata contraxit, tenetur, præter reparationem damnorum realium, si quæ sint, plenam libertatem ei concedere, et exspectare an sponte consentiat nec ne. Juramentum, cohabitatio, ipsemet matrimonii usus, durante metu, matrimonium validare non possunt. An qui metum intulit a contractu resilire possit, maxime si aliter damnum compensare valeat, non sunt concordēs theologi. Probabilius tamen videtur quod non posset. *S. Lig.*, l. 6, n. 1057.

§ VIII. — De impedimento Ordinis.

Constat Ordines minores matrimonium non dirimere. Quamvis perfecta continentia clericis in Ordinibus sacris presbyteratus, diaconatus et subdiaconatus constitutis semper præscripta fuerit, non videtur tamen eorum matrimonia pleno jure irrita fuisse ante duodecimum sæculum. Primus ea irritavit, juxta *Tournely* et alios multos, Innocentius II, in conc. Lateran. II, an. 1139, deinde Concil. Tridentin. hanc legem confirmavit, sess. 24, can. 9, his verbis: « Si quis dixerit clericos in sacris Ordinibus constitutos... posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse non obstante lege ecclesiastica, vel voto; anathema sit. »

Hæc irritatio convenienter fuit instituta, ne clerici sacris Ordinibus initiati, postposito pudore et contemptis censuris ecclesiasticis, non sine ingenti Ordinis sui dedecore et fidelium scandalo, ad desideratas nuptias convolarent, scientes vinculum semel contractum jam dirumpi non posse.

Disputatur inter theologos an Ordo sacer matrimonium dirimat ratione legis Ecclesiæ, an ratione voti solemnissimi in susceptione Ordinis emissi. Quidam volunt impedimentum vim suam ducere, tum ex lege Ecclesiæ; sed quidquid sit, omnes fatentur perpetuam castitatem ita susceptioni Ordinis sacri annexam esse, ut qui Ordines voluntarie suscipiens, castitatem vovere nolle, ad eam nihilominus teneretur.

Cum impedimentum istud sit tantum juris ecclesiastici, sequitur Ecclesiam ab illo dispensare posse, sive ante ordinationem, permittendo ut Ordo sacer suscipiatur sine vinculo castitatis, sive post ordinationem, dando licentiam ordinatis matrimonium ineundi.

Vix concipitur dari posse dispensationem primi generis, non defectu potentiae in Ecclesia, sed defectu causæ sufficientis: at novissime plura exstiterunt exempla dispensationis secundi ordinis, ad providendum æternæ salutis clericorum, qui, tempore perturbationis Gallicanæ sacrilega attentaverant matrimonia, a quibus civiliter contractis difficile poterant recedere.

Frustra autem clericus, sacris Ordinibus initiatus, talem nunc expeteret dispensationem ut ad sæcularia vota rediret.

Apud Græcos matrimonium stricte prohibitum est episcopis, presbyteris et diaconis, imo et subdiaconis, si quos habeant, quod evidenter supponit Bened. XIV, Const. *Etsi pastoralis*, diei 24 maii 1743, licet permittatur eis, si ante ordinationem erant conjugati, cum uxoribus vivere, exceptis solis episcopis, ex disciplina synodi Constantin. in Trullo, anno 692, quæ nunc viget etiam apud Græcos catholicos.

Non ita constat apud auctores matrimonium inter Græ-

cos, post susceptum Ordinem sacrum, initum, esse nullum; verum Bened. XIV, in Constitutione citata, id expresse declarat pro ipsis subdiaconis.

§ IX. — De impedimento ligaminis.

Per ligamen intelligitur vinculum matrimonii legitime contracti, quod sola morte alterutrius conjugis solvi potest, ut supra probatum fuit.

Stante hoc vinculo, posterius matrimonium est jure divino nullum. Hoc est de fide.

Prob. Matth. XIX, 9, Christus, matrimonium ad primam institutionem revocans, dixit: *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, mæchatur: et qui dimissam duxerit, mæchatur.* Unde, si vir, dimissa uxore, aliam ducere non possit sine mæchia, a fortiori qui, propria uxore retenta, aliam duceret. Et quidem Deus, matrimonium instituens, dixit: *Et erunt duo in carne una, non vero tres aut quatuor.* Hinc Conc. Trid., sess. 24, can. 2, ait: «Si quis dixerit licere Christianis plures simul habere uxores, et hoc nulla lege divina prohibitum; anathema sit.»

Divina hæc disciplina voci naturæ maxime consonat, uti agendo de polygamia vidimus.

Qui ergo bona fide crederet suum conjugem esse mortuum, dum viveret, et ad alias nuptias convolaret, non peccaret quidem, sed nulliter contraheret, et ad priorem conjugem redire teneretur. Attamen proles ex secundo matrimonio suscepta pro legitima jure canonico habenda est, modo saltem unus ex conjugibus matrimonium bona fide inierit et in ea perseveraverit usque ad tempus conceptionis proles; in cujus favorem sic statuit Innocentius III, Decretal. l. 4, tit. 17, cap. 14.

Non sufficit sola conjugis absentia, quantacumque sit, nisi certa adsint mortis ejus indicia: unde jus canonicum, lib. 4 Decretal., tit. 1, c. 19, hæc habet: «Quantocumque annorum numero ita remaneant, viventibus viris suis, non possunt ad aliorum consortium canonicè con-

» volare, donec certum nuntium recipiant de morte viro-
» rum; » et tit. 21, c. 1: «Donec ei constet quod ab hac
» vita migraverit conjux ejus.»

In dubio autem consulendus est episcopus, et, adhuc stante dubio, matrimonium celebrari non potest: validum tamen foret, licet graviter illicitum, si revera mortuus esset conjux de cujus morte dubitatur.

Certitudinem moralem a jure requisitam producere non potest rumor etiam publicus, nisi aliquo indicio positivo fulciatur, nec unicus testis, nisi aliæ adsint conjecturæ: de valore hujusmodi conjecturarum solius est episcopi vel officialis judicare pro foro ecclesiastico.

Cum ligamen sit impedimentum civile sicut ecclesiasticum, officarius publicus instrumenta mortem conjugis absentis testificantia sibi procurare tenetur. Si parochus sciat illum sufficientem adhibuisse diligentiam authenticam perquirere a paroco loci in quo præsumitur conjugem obiisse, vel ab officario civili aut militari, si de milite ageretur, aut a ministro belli.

Scriptum parochi extranei non est authenticum, nisi a proprio ejus episcopo recognitum fuerit, et insuper præsentari deberet episcopo diœcesis in qua celebrandæ sunt nuptiæ. Hoc tamen ultimum in hac diœcesi non exigitur.

Quod de obtinenda certitudine mortis conjugis absentis dicitur, fere eadem ratione dicendum est de requirenda libertate extranei qui matrimonio jungendus est. Timendum quippe est ne matrimonium alibi contraxerit, et relicta conjuge, aliud contrahere velit. Attamen in posteriori hoc casu facilius adhibetur fides conjecturis; verum episcopi est in hoc casu pronuntiare, quando superest dubium.

§ X. — De impedimento honestatis publicæ.

Nomine honestatis publicæ intelligitur quædam propinquitas ex sponsalibus validis vel ex matrimonio rato et non consummato proveniens: indecorum visum est

Ecclesiae ut personae inter quas talis existit propinquitas matrimonium secum inirent.

1° Honestas publica, ex sponsalibus valide contractis oriens, matrimonium dirimit in primo gradu. Impedimentum istud olim extendebatur usque ad quartum gradum, ut patet ex causa 27, quæst. 2, cap. 11, 14 et 15, et ex cap. unico de *Sponsalibus* in Sexto. Concil. Trid. illud expresse confirmat, sess. 24, cap. 3; sed ad primum gradum restrinxit.

Diximus ex *sponsalibus valide contractis*, quia sic Concil. Trid., *ibid.*, adhuc restrinxit impedimentum istud, quod olim ex sponsalibus etiam invalidis oriebatur.

Notandum est 1° propinquitatem ex qua nascitur hoc impedimentum, cum solis consanguineis alterius partis contrahi, non vero cum affinibus ejus.

Notandum est 2° impedimentum semel contractum, non tolli per dissolutionem sponsalium, sive dissolutio fiat ex mutuo consensu, sive morte alterutrius sponsorum, sive alio modo, quia cessatio contractus non aufert propinquitatem ex illo natam.

Hinc qui sponsalia contrahit cum una, et sororem ejus cognoscit carnaliter, neutram ducere potest absque dispensatione: non priorem, quia affinitatem cum illa contrahit; non posteriorem, propter impedimentum honestatis publicæ.

2° Ex matrimonio rato et non consummato, etiam invalide contracto, aliter quam ob defectum consensus, nascitur impedimentum honestatis publicæ usque ad quartum gradum. In Decretal. enim, l. 4, tit. 1 de *Sponsalibus*, cap. 8, dicitur nullum consanguineorum alterius sponsam ducere posse: restrictio autem concilii Tridentini ad solam honestatem ex sponsalibus orientem respicit, ut expresse declaravit Pius V, an. 1568, in Constitutione *Ad Romanum*. Similiter in capite unico de *Sponsalibus*, in Sexto, statuitur impedimentum ex sponsalibus invalidis, non ob defectum consensus, proveniens, matrimonium usque ad quartum gradum dirimere: a *fortiori*, aiunt omnes canonistæ, impedimentum

ex matrimonio invalido nascens: porro concilium Tridentinum, tollendo impedimentum ex sponsalibus invalidis oriens, nullam facit mentionem impedimenti ex matrimonio invalido provenientis: ergo circa hoc punctum antiqua disciplina non fuit mutata.

Matrimonium autem est nullum, defectu consensus, quoties unus contrahentium non præstat consensum naturalem, ad valide contrahendum sufficientem, v. g., si sit impubes, amens, ebrius, vel alio modo usu rationis careat; si erret circa personam; si metu gravi et injusto, ad extorquendum consensum incusso, determinetur; si fide tantum, vel etiam, juxta multos, si cum impedimento dirimente scienter et serio contrahat.

At, seclusis his casibus, matrimonium cum impedimento initum producit honestatem publicam, ac proinde impedimentum. Item probabilius matrimonium ob clandestinitatem invalidum. Sic *Bonacina*, *Cabassut*, annotator *P. Antoine*, *Dens*, etc., contra *Sanchez*, etc.

Si nullitas matrimonii e sponsalibus præcedentibus oriretur, impedimentum non produceret respectu prioris sponsi aut sponsæ: v. g., Petrus iniit sponsalia cum Bertha, matrimonium contraxit cum sorore Berthæ absque dispensatione, nullitas hujus matrimonii non creat impedimentum inter eum et Bertham. Si matrimonium istud consummasset, impedimentum affinitatis illicitæ contraxisset. Quoad matrimonium civiliter contractum, vel initum est cum intentione adeundi Ecclesiam, et tunc videtur illud æquivalere sponsalibus, ac ex eo nasci impedimentum honestatis publicæ in primo gradu; vel initum fuit cum intentione in eo sistendi tanquam in vero matrimonio, et tunc est matrimonium clandestinum, impedimentum probabilius producens usque ad quartum gradum.

Generaliter docetur honestatem publicam non oriri ex sponsalibus nec matrimonio invalido, et communius ne quidem e valido, in infidelitate contractis.